

Иван Вазов

Сливница

Възпоминания по случай един
кървав юбилей

Завчера, на 7 ноември, бе денят на Сливница.

Петнайсетгодишният юбилей на Сливница!

Той замина, без някой да спомни за него, без шум, без ек, непразнуван, глух... Никой вестник не се сети да загатне за него ни дума. Никой от легионът ни поети не му уплете венец даже от дрезгави стихове, поsipан с изкуствени чувства. Никой.

7-и ноември беше една победа братоубийствена, една слава, изтъкана от кръв и сълзи, едно събитие велико в новата ни история, като я огря и замрачи. 7-и ноември като факт зафаща достойното си място в страниците ѝ; но в настоящия ни живот споменът му би пробудил и горчиви чувства, безполезно той би гъделичкал националното самолюбие на едни, дразнил и наранявал други. България извърши дълга си тоя ден – нека го оставим в историята ѝ и в дъното на душата си, дето вечно ще грее...

Ние сме народ трезвен, скромен, даже хладен – но вулкан, когато трябва – и шовинизмът е чужд нам.

Ние нямаме и паметник при Сливница.

По-добре.

* * *

Не да я славословя отворям дума днес за Сливница, а да изкажа някои спомени, на които времето е отнело силата и горчивината...

Толкоз повече, че тия спомени са изнесени не из дима на бойното поле, из кървавата жътва на смъртта, а далеко оттам. Защото на 7-и ноември 1885 година пишуният беше в Пловдив, току-що овдовялата столица на бившата Източна Румелия.

* * *

Дните между 2 ноември и 7 ноември бяха дни глухи, тревожни, тежки като мория, когато ни наляга в неспокоен сън.

До 2-и ноември, денят на обявяването войната от крал Милана, никой сериозно не вярваше в нея. Никой, никой!

От битката при Велбъжд, дето падна мъртъв нашият самоуверен и рицарски цар Михаил (1330 г.), бяха изминали пет века и половина и в народната душа никакъв спомен не бе останал за тая братска сеч между сърби и българи – уви, в навечерието на политическото им погинване! – и никой у нас не вярваше сериозно, че е възможна война между Сърбия и България, между едноплеменни и едновременни братя, пред които

стоеше вековният и естествен враг – Турция, както стои и сега.

Може би и в Сърбия никой сериозно не вярваше по онова време в братоубийствената война, или поне я не желаше, освен един Милан, който я намисли.

Но на 2-и ноември пловдивчани, като се събудиха, прочетоха по улиците прокламацията на княза Александра, която обаждаше, че сръбската войска нахлува в земята ни!

Прокламацията беше написана без раздражение, без ратоборен огън и с достойнство, тя се свършваше с думи на упование на бога и на нашето право.

Аз видях княза, когато се качи на гарата, за да иде на бойното поле. Той беше бледен. Ужасното нещо, което ставаше, ужасната отговорност за изхода, която падаше въз него, обясняваха загрижеността и тревогата на тая мека и благородна душа... Тоя ден се фърляше на жребий успеха на Съединението, бъдещето на България, престола му...

Тая тревога е била много по-силна в първия миг.

Дезуруващият телеграфист Л. ми разказваше, че когато посреднощ го събудили в конака, за да му връчи кобната телеграма за Милановото нахлуване в България, князът няколко време не можал да издума дума, нито смеял да разбере съдържанието на телеграмата. Той я подал немишком на телеграфиста, да му я прочете.

– Когато ми я подаваше – казваше ми чиновникът, – ръката му трепереше, като на човек в силна треска...

Него ден тръгна и всичката войска, що се намираще в Пловдив, за сръбската граница вместо за турската, както беше първото разпореждане.

Заедно с войската очистиха Пловдив и членовете на прочутия „Конвент“! Той заседаваше в македонската кръчма „Марково коляно“, близо при нашата къща. Из тая знаменита тогава, несъществуваща сега кръчма, якобинците, облечени във фантастични и театрални дрехи, разнасяха терора над победените съединисти, които минаха за роялистите на Французката революция – понеже се копираше Французката революция...

* * *

Настанаха дни тревожни, пълни с неизвестност.

Мина първи, втори, трети, четвърти, пети ноември – никакво известие от театра на войната.

Вероятно имаше такива до властта, но те се не обаждаха на

населението. Пръскаха се само слухове, че българската войска минала в Сърбия и отивала към Ниш! Това беше на пети ноември. Но понеже нямаше официално потвърждение, безпокойството продължаваше. После се чу, че става нещо при Драгоманския проход.

Де беше този Драгомански проход? Никой не знаеше, никой не беше чул това име!

На 5-и ноември един приятел офицерин дойде у дома и пожела да намерим на руската карта на България, която обладавах, селото Сливница. Аз не бях чул такова име. Търсих го най-напред навътре в сръбската граница, после по-насам в нашата, но го не намерих. Когато попълпах с пръсти и го намерих недалече от София, офицерът каза поверително:

– Тука сега се бият!

– Тука? – извиках аз в ужас.

– Ако сърбите ни разбият, довечера са в София – каза той мрачно...

Аз усетих, че косата ми се дигна на главата.

Никога няма да забравя тоя момент.

Излязох из града. Новината вече се беше пръснала.

На Сахат-тепе видях купове хора. Защо се бяха събрали там? Скоро разбрах: един глух, отдалечен тътен от време на време изпълваше въздуха. Това бяха топовните гърмежи при Сливница!

Гърмежите минаваха през Софийското поле, през Витоша, през Лозенската и Ихтиманската планина, в Марицината долина и правеха да тътнат хълмите на Пловдив!

Тия топовни гърмежи именно слушаха хората, що се трупаха на Сахат-тепе.

На 6-и ноември пак се чуваха.

На 7-и още по-силно. И тревогата растеше...

Едвам на 8-и се получи радостна телеграма от княза Александра: „С божия воля отблъснахме неприятеля!“

Той е бил повече от отблъснат – победен! – но тогава ни на бойното поле, ни в София са знаели това.

Българското сърце възликува. Висок нравствен подем замести унието и страховете на миналите дни.

После настанаха великите дни на епопеята – от сливнишката победа до пиротската изненада.

Но в Пловдив аз я не чувах, защото го скоро оставих – а я следех и виждах даже в гръма на пиротския бой.

София, 9 ноември 1901 г.

КРАЙ

Източник: Словото

Набиране: Надежда Владимирова и Мартин Митов

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/4407>]